

Ivar Haugen
Direktoratet for naturforvaltning
Landøkologisk avdeling
Tungasletta 2
7005 Trondheim

Ås, 26.08.92

Tilleggsundersøkele i Telemark, Kragerø kommune

Jeg viser til din henvendelse for kort tid siden.

Vedlagt følger beskrivelse fra et område, "Halsen" i Kragerø kommune som fylkesmannen i Telemark gjerne ville ha vurdert i forhold til Fossingfjorden.

Det undersøkte området ligner på mange måter Fossingfjorden men er klassifisert som et spesialområde. Topografisk er de svært like men Halsen har større variasjon i vegetasjonsforholdene. Begge ligger i samme klimatiske området.

Fossingfjorden har i en sone langs sjøen i sør en del hytter som ikke er kommet med i vurderingen av områdets verneverdi tidligere. Dette trekker Fossingfjorden litt ned i forhold til Halsen.

Vennlig hilsen

Harald Korsmo

Vedlegg: Lokalitetsbeskrivelse og kart over området

Lokalitet
 Halsen
 Kommune: Kragerø
 Kart M711: 1712 IV
 UTM: NL 285 322
 Areal: 1.000 daa
 Dato: 24.08.92

Naturgrunnlag

Mellom Fossingfjorden og Halsekilen ligger en halvøy som består av en ås med blandingskog og ren barskog. Lokaliteten ligger ca 1 km øst for veien mellom Helle og Feset sørøst for E 18. Den markerte åsen består av koller med søkk og dråg. Brattest er terrenget i SV ned mot en privat vei inn til området. Høyeste punkt er 119 m o.h. sørvest i området. Toppen av kollene har lite løsmasser og en del steder er det ikke trevegetasjon. Berggrunnen består av folierte sure dypbergarter som granitt og granodioritt (Sigmond et al. 1984).

Lokaliteten ligger i naturgeografisk region nr. 15c, Aust-Agders kystland i lynghede og kystskogområde langs den svenske vestkysten og norske sørkysten, i den boreonemorale skogsonen (Nordiska ministerrådet 1984, Dahl et al. 1986).

Vegetasjon

På grunn av de topografiske forholdene varierer vegetasjonen sterkt over korte avstander. På kollene opptrer lavrik furuskog med en del blåmose (Leucobryum glaucum) og pigglav (Caldonia uncialis). Sistnevnte dekker store deler av bunnsjiktet. Blåmosen utgjør også deler av bunnsjiktet i mer bærlyngpregede utforminger på nordhellingen helt ned til sjøen. Her inngår også mye furutorvmose (Sphagnum nemoreum) i store fasettaktige tuer hvor det akkumuleres en del fuktighet i skråningene på grunnt berg. Røsslyng (Calluna vulgaris) er sparsomt tilstede i furuskogen. Arten går inn i glenner og kan forekomme helt ned til sjøen på nordsiden av lokaliteten.

I en smal sone, som fragmenter etc., opptrer bærlyng-barblandingskog som står i kontakt med den lav- og lyngrike utformingen på toppen av knauser og koller og granskogen som kommer til på nedsiden. Svært ofte er det lågurtgranskog som har det meste av granskogarealet, men der en får roligere topografiske forhold som i den nordøstre delen av lokaliteten kommer det også inn en del blåbærgranskog. Lågurtgranskogen er typisk på hellingen med sørlig eksposisjon, men inntar også andre eksposisjoner, også nordvendte, der en får dypere jordsmonn og friskere fuktighet i trange søkk, dråg og kløfter. Der inngår arter som skogsvingel (Festuca altissima) ganske sparsomt. Skogsveve (Hieracium sylvaticum coll.) er vanlig i lågurttypen sammen med fingerstarr (Carex digitata), hengeaks (Melica nutans), skogfiol (Viola riviniana) og knollerteknapp (Lathyrus montanus).

I blåbærgranskogen er blåbær (Vaccinium myrtillus) den vanligste arten sammen med en del smyle (Deschampsia flexuosa), gullris (Solidago virgeurea), maiblom (Maianthemum bifolium) og hårfrytle (Luzula pilosa). Linnea (Linnaea borealis) er vanlig i granskogen. Flekkvis opptrer storbregnegranskog med skogburkne (Athyrium filix-femina) langs bekker og fuktige sig i nordhellingen. Berghyller, stenblokker og stupkanter har en del sisselrot (Polypodium vulgare).

På slakere partier hvor bergrunnen stenger for drenering av sivevann opptrer sumper og torvdannelse. I førstnevnte tilfelle får en gransumpskog som ofte har fragmeter med svartor-sumpskog i de fleste søkk og våte sig. Fragmenter med furumyrskog med torvull (Eriophorum vaginatum) og pors (Myrica gale) er utviklet på nordsiden av lokaliteten der terrenget utgjør slake avsats eller hyller i terrenget. Rester etter gamle beiter med mye sølvbunke (Deschampsia cespitosa) er svært typisk i de mest markerte dalsøkkene.

Sumpskogen kan ha grasrike feltsjikt der mannasøtgras (Glyceria fluitans) dekker det meste av feltsjiktet. Andre steder er stolpestarr (Carex juncella) svært dominerende. Langstarr (C. elongata) og stjernestarr (C. echinata) opptrer i sumpskogen der særlig førstnevnte står sammen med svartor. I enkelte trange kløfter på blokkrike skråninger vokser hassel (Corylus avellana) og lind (Tilia cordata) spredt innen området.

Saltlav (Stereocaulon paschale), pigglav og lys reinlav (C. arbuscula) sammen med hundekvein (Agrostis canina), småsyre (Rumex acetosella) og småsmelle (Silene rupestris) utgjør i hovedsak vegetasjonen på åpne treløse partier uten nevneverdig løsmasser.

Bunnsjiktet er rik på bl. a. furumose (Pleurozium schreberi) i barskogen, mens flettemose (Hypnum cupersiforme) dekker mye av blokkene i alm-lindeskogen og deler av lågurteikeskogen i sør-sørvest. Muslingmose (Plagiochila major) og blanksigdmose (Dicranum majus) er typisk i de bedre delene av lågurtgranskogen. Her kan også kransemose (Rhytidiadelphus triquetrus) inngå mens kråkefotmose (R. loreus) opptrer på blokker og i søkk helst på nordvendte eksposisjoner.

På de mer humide vokseplassene som nede i nordhellingene dekkes også bunnsjiktet av en del jammoser, bl.a. kystjammose (Plagiothecium undulatum).

Hele sør-sørvestskråningen har nemoral vegetasjon med bl.a. blåveis (Hepatica nobilis) og svarterteknapp (Lathyrus niger). Det bratteste partiet av lia har en linderik termofil lauvskog nederst på bokkmark og skredjord (alm-lindeskog) som oppover i høyden avløses av lågurteikeskog med vanlig hengeaks og fingerstarr. Vivendel (Lonicera periclymenum) dekker deler av busksjiktet sammen med vintereik (Quercus petraea), rogn og

litt einer. Denne typen går opp til den møter barskogen i den konvekse delen av skråningen i en mager blåbær-eikeskog med noe furu. I eikeskogen, der tresjiktet hovedsakelig domineres av sommerek (Q. robur) isperngt litt lind, osp og rogn, finner en enkelte grantrær som i de fleste tilfeller har tørket på rot. Hegg (Prunus padus) går inn i alm-lindeskogens tre- og busksjikt sammen med litt rogn. Liljekonvall (Convallaria majalis) vokser i mer eller mindre rene bestand på hyller og avsatter i eikeskogen. Bergrørkvein (Calamagrostis epigeios) og lundrapp (Poa nemoralis) er vanlige i feltsjiktet i den tørre sør-sørvestskråningen. Inne på knauser og koller opptrer artene mer sporadisk på sørlig eksposisjon. I eikeskogen er det meste av skogbunnen dekket med vissent eikelauv.

Våte voksesteder som etter regn står oversvømmet i perioder har en del vassrørkvein (Calamagrostis canescens). Slike temporære sumper har noe bjørk og svartor eller osp. Skogrørkvein opptrer på steder med frisk bevegelig fuktig som i skråningene langs bekker i området.

Innslaget av lauvtrær er typisk i denne lokaliteten. Osp danner holt eller står ispengt over hele området. Lavlandsbjørk (Betula pendula) opptrer mest isprengt i lågurtgranskogen, mens sommerek forekommer spredt og relativt hyppig i blåbær-granskogen. Rundt grunnlendte åpninger er eika til dels storvokst, men en kan finne grove eksemplarer av eik og osp spredt i granskogen. I våte søkk og i gransumpskoger vokser det en del stri kråkefot (Lycopodium annotinum) og noe knappesiv (Juncus conglomeratus).

Einstape (Pteridium aquilinum) danner tette bestand i relativt flate dalbunner i blåbærgranskog og lågurtgranskog en del steder, og viser tydelig spor etter sterk kulturpåvirkning i form av beiting fra tidligere tider. Innslaget av beitetormose (Sphagnum teres) i deler av gransumpskogen indikerer også tidligere beiting.

Av epifytter på trærne ble det funnet vanlig kvistlav (Hypogymnia physodes), elghornslav (Pseudevernia furfuracea), bleiktjafs (Evernia prunastri), vanlig papirlav (Platismatia glauca), bleikskjegg (Bryoria capillaris) og glattstry (Usnea hirta). Saprofytter var rikelig representert i området. Vanligst var rødbrandkjuke (Fomitopsis pinicola), ospildkjuke (Phellinus tremulae), knuskkjuke (Fomes fomentarius), knivkjuke (Piptoporus betulinus), fiolkjuke (Trichaptum abietinum), stokkjuke (Phellinus pini) og honningsopp (Armillariella mellea).

Skogstruktur - påvirkning

Skogen er overalt sjiktet. Deler av den minst påvirkede furuskogen er i en aldersfase, mens resten av området vesentlig utgjør sen optimalfase. Flekkvis forekommer bledningsfase i lågurtgranskogen som er forårsaket av små

hogstinnegrep. Trebestandet har et variert og spredt innslag av lauvtrær som kan være til dels grovvokste. En del av kollene har karakteriseres som tresatt impediment. Trær på 20 - 25 m og diameter i brysthøyde på 50 - 60 cm er funnet for gran i området. Grunnflatesummer fra 9 - 34 m²/haa forekommer alt avhengig av tilgang på løsmasser og fuktighet. Det ble funnet furu på 230 år i en aldersfase. Tresjiktet kan stedvis være nokså opprevet pga vindfelling og insektangrep i forbindelse med grantørken midt på 70- tallet. Mye av de angrepne trærne har falt ned og ligger enda på kvisten, eller pga. terrengprofilen i dette kuperte området, opp fra bakken. Det er gjennomgående mye død ved av forholdsvis små dimensjoner.

Hogstinnegrepene har for det meste foregått nokså lokalt der det av terrengmessige årsaker har vært mulig å drive. Særlig nordhellingen er noe påvirket. Litt brede dalsøkk har spor etter småflatehogster/plukkhogster. I forbindelse med hogsten har en sprengt ut noen trange partier i bergkløfter for transport av tømmer ned til sjøen med hest. Spredt ellers i området finner en meget gamle stubberester som er lyngbebokste eller sterkt eroderte og uten vegetasjon.

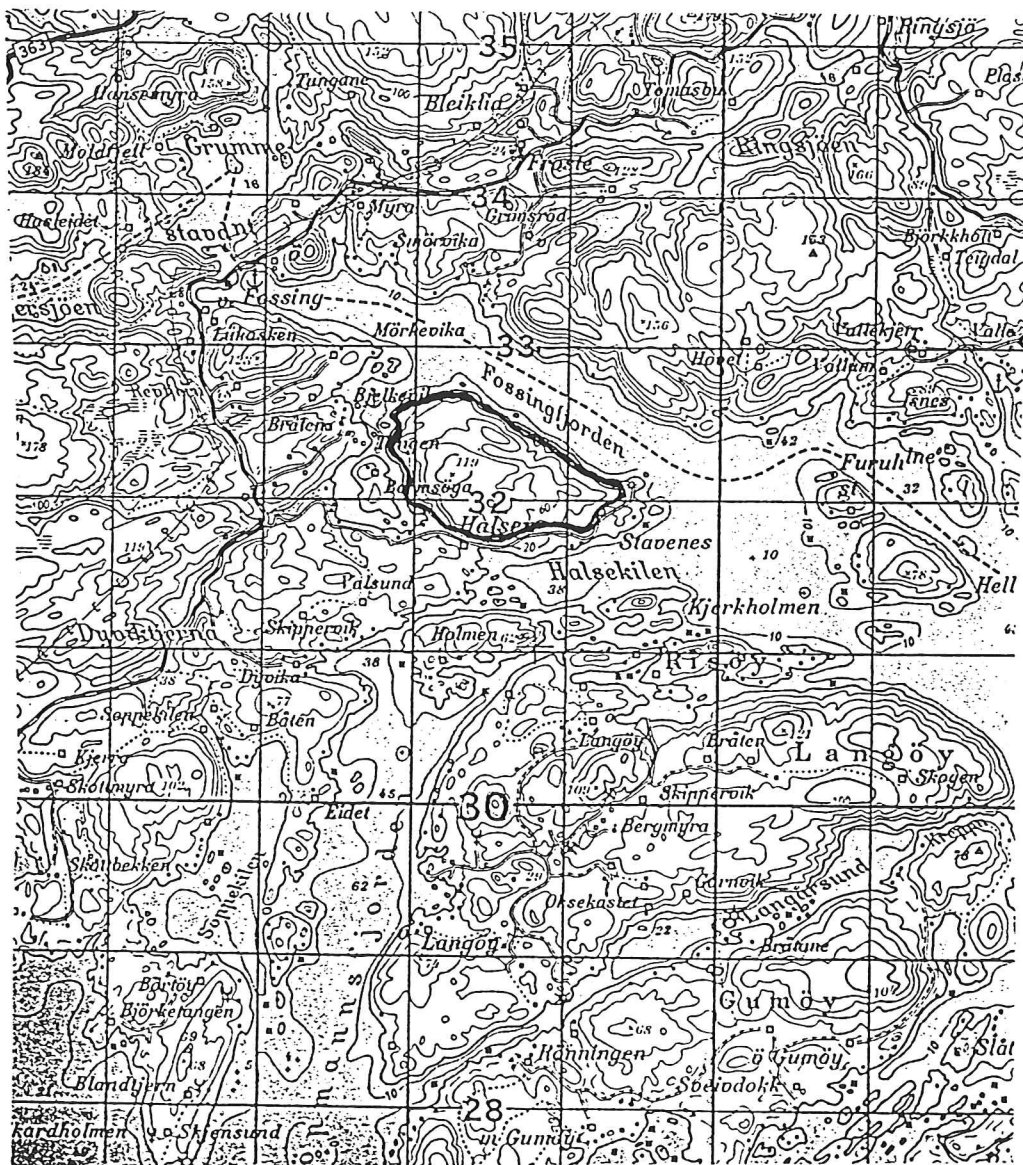
Innslaget av gadd og læger er påfallende stort og den store tilgangen på død ved gjør lokaliteten til en interessant forekomst med høy artsdiversitet. Det er funnet gamle tømmerlunner med kadaverforyngelse i nordhellingen. Det ser ikke ut til at tørken i sommer har skadet tresjiktet. Tørken i 70- årene har allerede eliminert de grantrærne som vokste for grunnt den gangen. Små furuplanter og litt lauvkratt har blitt tørkeskadet helt sporadisk i sommer.

Dyreliv

Under inventeringen ble det observert spettmeis, rødstrupe, svartmeis, kjøttmeis, toppmeis, granmeis, lauvmeis (?) dvergspett, grå fluesnapper, bokfink, svarttrost, fuglekonge, spor etter svartspett og observasjon av rådyr.

Vurdering - verneverdi

Lokaliteten ved Halsen er svært variert topografisk og vegetasjonsmessig. En interessant gradient går igjennom området fra sør mot nord. Nemoral vegetasjon i sørvest dekker den rikeste delen av skråningen og en finner gradvise overganger til fattig furuskog på toppen av åsen og overganger til humide gran- og furuskogsamfunn lengst nede i nordhellingen. Det er m.a.o. stor kontrast mellom nord- og sørsiden av lokaliteten. Pga den varierte topografien blir vegetasjonen ofte heterogent utformet. Dette skaper en rekke habitatmosaikker som antagelig er svært gunstig for artsdiversiteten i området. Rikelige mengder med gamle lauvtrær og gadd er hakket i av spetter. En vil vurdere det undersøkte området som et meget verneverdig spesialområde (**).

Lokalitet
 Halsen
 Kommune: Kragerø
 Kart M711: 1712 IV
 UTM: NL 285 322
 Areal: 1.000 daa
 Dato: 24.08.92

NINA
 NORSK INSTITUTT FOR
 NATURFORSKNING